

Αξιολόγηση Γνωστικών και Μαθησιακών Ικανοτήτων

Φωτεινή Πολυχρόνη

Καθηγήτρια

Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ

Η παρατήρηση.
{

Παρατηρούμε όταν διαπιστώνουμε τα γεγονότα όπως αυτά παρουσιάζονται αυθόρμητα

Η συμμετοχική παρατήρηση.

- Η άμεση παρατήρηση.
- Η συνέντευξη.
- Το ερωτηματολόγιο.

Τεχνικές παρατήρησης:

- ⌘ Η συμμετοχική παρατήρηση κατέχει μία παράμερη θέση ανάμεσα στις μεθόδους
- ⌘ παρατήρησης.
- ⌘ Αντιστοιχεί σε μία ειδική διαδικασία παρατήρησης η οποία διεκδικεί την πρωτοτυπία τόσο στις πρακτικές όσο και στο γεγονός ότι αμφισβητεί τον διαχωρισμό
- ⌘ μεταξύ παρατηρητή και παρατηρούμενου

Η συμμετοχική παρατήρηση

- ⌘ Η συμμετοχική παρατήρηση χρησιμοποιήθηκε στην αρχή από την Εθνολογία για την μελέτη των -λεγόμενων- πρωτόγονων κοινωνιών. Αυτά τα πεδία βύθιζαν τον ερευνητή σε έναν τελείως διαφορετικό πολιτιστικό κόσμο στον οποίο δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί μία *a priori* σχεδιασμένη έρευνα. Κατ'αυτόν τον τρόπο, ο εθνολόγος έπρεπε να αποκωδικοποιήσει ξένες κοινωνίες και να καταστήσει κατανοητό αυτό το οποίο στην αρχή φαινόταν ακατανόητο. Είναι αδύνατο λοιπόν να χρησιμοποιηθεί μία άμεσα προσφερόμενη γνώση και ο ερευνητής κατέληγε στο συμπέρασμα ότι πρέπει να ζήσει αυτήν την παράξενη πραγματικότητα σαν να είναι κομμάτι της.
- ⌘ Ο τομέας εφαρμογής της συμμετοχικής παρατήρησης ανοίγει περισσότερο και η οποιαδήποτε έρευνα η οποία αφορά ένα κοινωνικό περιβάλλον αρκετά διαφορετικό από αυτό του ερευνητή μπορεί να την χρησιμοποιήσει

Η συμμετοχική παρατήρηση : Πολιτιστικό χάσμα.

- ⌘ ο μόνος τρόπος παρατήρησης όσον αφορά φαινόμενα τα οποία πρέπει να καταγραφούν την ώρα που συμβαίνουν στο περιβάλλον τους.
- ⌘ η παρουσία του ερευνητή στην ομάδα έχει συνέπειες ως προς την συμπεριφορά των μελών της.
- ⌘ η ουδετερότητα του ερευνητή έχει πιο πολλές πιθανότητες να θεωρηθεί σαν πηγή σφάλματος για την έρευνα παρά σαν μία απλή παρουσία κάποιου που δεν μιλά, ρωτά πολύ και τελικά συμπεριφέρεται τόσο στερεότυπα
- ⌘ η συμμετοχική παρατήρηση επιτρέπει την παρατήρηση φαινομένων λεκτικής ή μη-λεκτικής αλληλεπίδρασης σε κλειστές ομάδες με σχετικά λίγα μέλη.

Η συμμετοχική παρατήρηση : Κλειστό περιβάλλον

- ⌘ Χαρακτηρίζεται από την υποδοχή γεγονότων όπως αυτά συμβαίνουν, την ώρα που συμβαίνουν
- ⌘ Οι σημειώσεις πρέπει να είναι πλήρεις όσο το δυνατόν πιο εξαντλητικές

Διαδικασία συμμετοχικής
παρατήρησης: Σημειωματάριο.

- ⌘ Πρέπει να σημειώνουμε ότι γίνεται χωρίς αναμονή (για να μην ξεχάσουμε) και με κανονικό ρυθμό (για να μπορούμε να μελετήσουμε την χρονολογική εξέλιξη των γεγονότων).
- ⌘ Πρέπει να σημειώνουμε όλα τα γεγονότα που συμβαίνουν, τις λεκτικές ή μη- λεκτικές συμπεριφορές και ότι είναι μέρος της κατάστασης μέσα στην οποία ξετυλίγεται το γεγονός.
- ⌘ Πρέπει να αναπαράγουμε τον λόγο των μελών όσο γίνεται πιο ολοκληρωμένα,
- ⌘ πρέπει να σημειώνουμε τις δικές μας εντυπώσεις, την άνεση ή την ένταση που νιώθουμε σε μία συνάντηση για παράδειγμα

Διαδικασία συμμετοχικής
παρατήρησης:Σημειωματάριο.

- ⌘ η συμμετοχική παρατήρηση δεν επιτρέπει την μελέτη ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος, ικανοποιητικού μεγέθους και με συστηματικό τρόπο.
- ⌘ Χρησιμοποιείται κυρίως στην μελέτη μεμονωμένων περιπτώσεων χωρίς να μπορεί να ξεχωρίσει με απόλυτο τρόπο αυτό το οποίο προέρχεται από τον παρατηρητή και αυτό που μας δίδεται από τον παρατηρούμενο
- ⌘ δεν υπάρχει σχέδιο παρατήρησης κατασκευασμένο εκ των προτέρων, γεγονός το οποίο απαγορεύει την τυποποίηση της.

Μειονεκτήματα συμμετοχικής παρατήρησης

- ⌘ παρατηρητής μπορεί να δηλώσει επίσημα την λειτουργία του στα μέλη της ομάδος ή να την κρύψει (“μη- αναγνωρισμένος παρατηρητής”)-δεοντολογικά προβλήματα , δεν επιτρέπει την χρησιμοποίηση τεχνικών μέσων καταγραφής και θέτει προβλήματα σχέσης με τα μέλη της μελετούμενης ομάδας
- ⌘ Η επιτυχία της συμμετοχικής παρατήρησης εξαρτάται κυρίως από τις σχέσεις που θα εδραιωθούν μεταξύ του παρατηρητή και των μελών της ομάδας που μελετά

Ο παρατηρητής

- ⌘ στην συμμετοχική παρατήρηση, ο παρατηρητής έχει μία αναγκαστική προσωπική εμπλοκή με την ομάδα που παρατηρεί με σκοπό να καταλάβει την λειτουργία της, την σημασία των ατομικών συμπεριφορών και τα γεγονότα αλληλεπίδρασης.
- ⌘ Ο παρατηρητής είναι μέρος της ομάδας

Η εμπλοκή του παρατηρητή

- ⌘ παρατηρούμε ένα γεγονός , δεν συμμετέχουμε στην εξέλιξη του γεγονότος και έτσι, μπορούμε να καταγράψουμε το συγκεκριμένο φαινόμενο που εξελίσσεται τελείως αυθόρμητα και ανεξάρτητα από μας
- ⌘ ο παρατηρητής θα κάνει ότι είναι δυνατόν για να εξαφανιστεί έτσι ώστε το φαινόμενο να εξελιχθεί απρόσκοπτα, θα δομήσει την παρατήρηση του έτσι ώστε να έχει τον απόλυτο έλεγχο του τι γίνεται και πότε ενώ, πιθανώς, θα «κατασκευάσει» καταστάσεις για να καταγράψει το τι συμβαίνει

Η άμεση παρατήρηση

- ⌘ όταν το φαινόμενο πρέπει να εξελίσσεται αυθόρμητα (ή εξελίσσεται αυθόρμητα ή δεν εξελίσσεται καθόλου):
- ⌘ Π.χ. παρατήρηση βανδαλισμών σχολικών κτηρίων
- ⌘ Μπορούν επίσης να αφορούν τα φαινόμενα αλληλεπίδρασης όπως αυτά διαμορφώνονται ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα.

Πότε χρησιμοποιείται η άμεση παρατήρηση

- ⌘ Το αντικείμενο παρατήρησης- συμπεριφορά στόχος
- ⌘ Το υποκείμενο παρατήρησης- άτομο/ άτομα

Άμεση παρατήρηση συμπεριφοράς

- ⌘ δεν είναι δυνατόν να παρατηρούμε τα πάντα: επιλογή γεγονότων που θα καταγραφούν
- ⌘ Αρχική δειγματοληψία – Αναζήτηση: Η αρχική επιλογή των γεγονότων που θα καταγραφούν είναι μια άμεση συνάρτηση της γνώσης του φαινομένου που θα παρατηρηθεί.
- ⌘ Βιβλιογραφική έρευνα- εντοπισμός παλαιότερων κλειδών-προσαρμογή στις επίκαιρες ανάγκες
- ⌘ Τομείς παρατήρησης: λεκτικό επίπεδο, σωματικό επίπεδο και κίνηση στον χώρο.
- ⌘ Επιλογή συμπεριφορών που εμφανίζουν τις μεγαλύτερες μεταβολές σε σχέση με τις ανεξάρτητες μεταβλητές που διαχειριζόμαστε

Δειγματοληψία γεγονότων –
Κατασκευή κλείδας παρατήρησης

⌘ ως γεγονός εκλαμβάνουμε την πιο μικρή
αυθύπαρκτη πραγματικότητα που μπορούμε
να καταγράψουμε διατηρώντας σε
ικανοποιητικό επίπεδο ερμηνείας το
σημασιακό περιεχόμενο της: μια φράση, μια
κίνηση, ένα νευρικό τίναγμα του χεριού ή,
ακόμα, ο βηματισμός, έχει μια αρχή και ένα
τέλος

Κατασκευή της κλείδας παρατήρησης:
τα γεγονότα

- ⌘ Η κλείδα παρατήρησης αποτελείται από έναν κατάλογο γεγονότων: τις κατηγορίες
- ⌘ Μια ομάδα από συναφή γεγονότα μπορούν να ενταχθούν στην ίδια κατηγορία εφόσον το επιτρέπει η σημασιακή τους ερμηνεία και αυτό συνάδει με τις υποθέσεις μας.
- ⌘ Η ετικέτα ή ο τίτλος της κατηγορίας πρέπει να είναι αρκετά περιεκτικός έτσι ώστε να αποδίδει το κεντρικό νόημα της
- ⌘ Ο εγχειρηματικός ορισμός είναι η πρακτική αποτύπωση του τίτλου ή της θεωρητικής-σημασιακής ερμηνείας της κατηγορίας.

Η κλείδα παρατήρησης

℔

οι κατηγορίες

κατηγορίες πρέπει
να μην
αλληλοκαλύπτονται
πρέπει να
καλύπτουν όσο το
δυνατόν μεγαλύτερο
μέρος του
φαινομένου

⌘ Η κλείδα αυτή χρησιμοποιήθηκε για την διερεύνηση των αλληλεπιδράσεων μέσα στην σχολική τάξη.

Η Ανάλυση αλληλεπίδρασης του
Flanders (1970)

1. **Ο εκπαιδευτικός δέχεται συναίσθημα από τον εκπαιδευόμενο.** Δέχεται ή διευκρινίζει μία στάση ή τον συναισθηματικό τόνο ενός μαθητή με τρόπο μη- απειλητικό. Τα συναισθήματα μπορεί να είναι θετικά ή αρνητικά. Η πρόβλεψη και η υπενθύμιση συναισθημάτων εμπεριέχεται.

2. **Ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τον εκπαιδευόμενο.** Παροτρύνει ή ενθαρρύνει τον μαθητή στις ενέργειες του. Αστεία που διαλύουν την ένταση, όχι όμως με την μείωση κάποιου άλλου. Το γνέψιμο με το κεφάλι, το μουρμουρητό ή απλές φράσεις όπως «συνεχίστε...» εμπεριέχονται.

3. **Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί τις ιδέες του εκπαιδευόμενου.** Αξιοποίηση,ανάπτυξη ή διασαφήνιση των προτεινόμενων ιδεών. Οι επεκτάσεις των ιδεών των μαθητών εμπεριέχονται αλλά όσο περισσότερο ο εκπαιδευτικός φέρνει πιο πολύ δικές του ιδέες, μεταπηδήστε στην κατηγορία 5.

4. **Ο εκπαιδευτικός ρωτά.** Ερωτήσεις που αφορούν περιεχόμενο ή διαδικασία και βασίζονται σε ιδέες του εκπαιδευτικού ενώ υπάρχει εγγενής πρόθεση στην αναζήτηση απάντησης από μέρους των μαθητών.

5. **Ο εκπαιδευτικός απαγγέλλει.** Η παράθεση γεγονότων ή γνώμων σχετικά με περιεχόμενο ή διαδικασίες. Η έκφραση των ιδεών του, των εξηγήσεων του ή η παραπομπή σε μια άλλη οντότητα εκτός μαθητή.

6. **Ο εκπαιδευτικός δίνει οδηγίες.** Οδηγίες, διαταγές στις οποίες ο μαθητής αναμένεται να υπακούσει.

7. **Ο εκπαιδευτικός ασκεί κριτική σε εκπαιδευόμενο.** Προτάσεις που έχουν σαν σκοπό να αλλάξουν την συμπεριφορά του μαθητή από μια μη-αποδεκτή κατάσταση σε αποδεκτή. Προσβολή σε μαθητή, έντονη φωνή. Εξήγηση των λόγων για τους οποίους ο εκπαιδευτικός κάνει αυτό που κάνει. Ακραία αναφορά στον εαυτό του.

8. **Απάντηση εκπαιδευόμενου.** Ομιλία μαθητών σε απάντηση του εκπαιδευτικού. Ο εκπαιδευτικός ζητά την έναρξη του λόγου των μαθητών και δομεί την όλη κατάσταση. Η ελευθερία έκφρασης των ιδεών των μαθητών είναι περιορισμένη.

9. **Απάντηση εκπαιδευόμενου από πρωτοβουλία του.** Λόγος μαθητών από δική τους πρωτοβουλία. Έκφραση δικών τους ιδεών. Νέα θέματα. Ελευθερία ανάπτυξης γνώμων και σύνθεση πέρα από την υπάρχουσα δομή.

10. **Σιωπή ή σύγχυση.** Διακοπές, μικρά διαστήματα σιωπής ή περίοδοι σύγχυσης στις οποίες η επικοινωνία δεν μπορεί να γίνει κατανοητή από τον παρατηρητή.

κατηγορίες

Λεπτό

1	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	8	8	2	3	3	3	3	5
2	5	5	5	6	6	6	6	8	8	1	1	6	6	0	0	7	7	7	7	7
3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
4	5	5	0	0	0	0	7	7	0	0	7	7	4	4	4	4	8	8	3	3
5	4	4	4	8	8	2	2	2	3	3	3	5	5	5	9	9	7	7	7	2
6																				
7																				
8																				
9																				
0																				

Η δειγματοληψία γεγονότων: Παράδειγμα καταγραφής
(μονάδα χρόνου: 3'')

- ⌘ Μερικά εργαλεία παρατήρησης παρέχουν πειραματικό έλεγχο του περιβάλλοντος και δίνουν συγκεκριμένα ερεθίσματα που προκαλούν την εκδήλωση συμπεριφορών
- ⌘ Παραδείγματα: Ainsworth's Strange Situation (αξιολόγηση ποιότητας δεσμού με τον γονέα)
- ⌘ Autism Diagnostic Observational Scale (διάκριση αυτιστικών παιδιών μέσω της παρατήρησης της συμπεριφοράς τους κατά την πρόκληση συγκεκριμένων κοινωνικών καταστάσεων)

- ⌘ Ad libitum sampling: δεν υπάρχουν συστηματικοί περιορισμοί ως προς το τι και πότε καταγράφεται- προκαταρκτική παρατήρηση/ παρατήρηση σπάνιων ή σημαντικών γεγονότων
- ⌘ Focal sampling: παρατήρηση ενός ατόμου (δυάδας ή ομάδας) για συγκεκριμένη χρονική περίοδο και καταγραφή της συμπεριφοράς – στόχου ή μιας σειράς συμπεριφορών
- ⌘ Scan sampling: η ομάδα ατόμων ερευνάται ανά τακτά χρονικά διαστήματα και η συμπεριφορά κάθε ατόμου καταγράφεται σε εκείνη τη χρονική στιγμή

Κανόνες δειγματοληψίας

- ⌘ Συνεχής καταγραφή: προσδιορίζεται η χρονική στιγμή της έναρξης και λήξης της συμπεριφοράς
- ⌘ Χρονική δειγματοληψία: Η περίοδος παρατήρησης διαιρείται σε μικρές χρονικές περιόδους που ονομάζονται δείγματα διαστημάτων. Η αρχή και το τέλος κάθε δείγματος διαστήματος αντιστοιχεί στο σημείο του δείγματος

Κανόνες καταγραφής

- ⌘ Μερική καταγραφή διαστήματος: ο παρατηρητής καταγράφει αν η συμπεριφορά- στόχος εμφανίστηκε η όχι σε οποιαδήποτε στιγμή κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος
- ⌘ Ολική καταγραφή διαστήματος: η συμπεριφορά-στόχος καταγράφεται μόνο στη περίπτωση που ήταν παρούσα καθ' όλη τη διάρκεια του διαστήματος

Κανόνες καταγραφής

- ⌘ Η καταμέτρηση της συχνότητας της συμπεριφοράς
- ⌘ Η καταμέτρηση της διάρκειας της συμπεριφοράς
- ⌘ Η περιγραφή μιας συνηθισμένης μέρας στη ζωή του παιδιού και της οικογένειας

Μέθοδοι συλλογής δεδομένων

- ⌘ Χρονική Δειγματοληψία: επιλογή έναρξης-λήξης παρατήρησης, επιλογή διάρκειας της παρατήρησης.
- ⌘ Χωρική δειγματοληψία: επιλογή τόπου παρατήρησης (τι θα παρατηρήσω, πού και για πόσο χρονικό διάστημα)

χωροχρονική
δειγματοληψία

- ⌘ Παρατηρητής (φανερός, συγκαλυμένος, μερική συγκάλυψη (ο παρατηρητής είναι παρών αλλά παρατηρεί κάτι διαφορετικό από αυτό που δηλώνει) βιντεοκάμερες
- ⌘ μαγνητόφωνα
- ⌘ καθρέφτες διπλής όψης
- ⌘ μικρόφωνα

Μέσα παρατήρησης

⌘ Κωδικοποίηση χωρίς
χρονομέτρηση: Απλή
κατανομή (Checklist) ο
παρατηρητής σημειώνει
την συχνότητα
εμφάνισης κάποιων
φαινομένων είτε
πρόκειται για
μεμονωμένες
συμπεριφορές είτε
πρόκειται για γεγονότα

Γεγονός→	1	2	3
Συνθήκη 1	III	IIIIII	II
Συνθήκη 2	IIIIII	III	II

Κωδικοποίηση Δειγματοληψίας

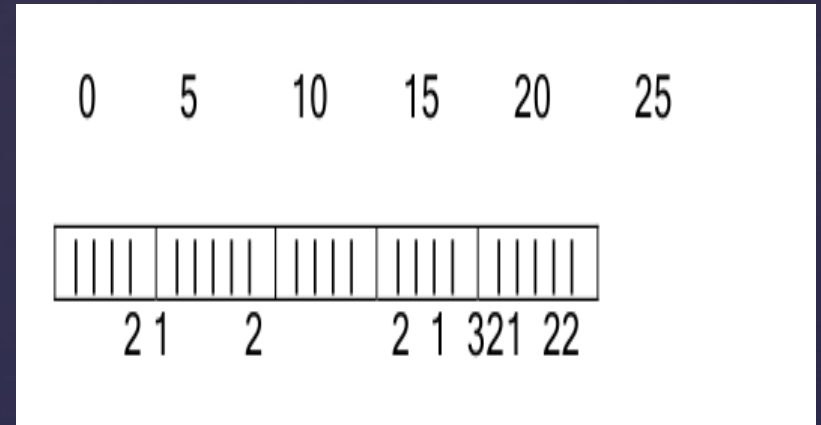
❧ δεν απαιτείται
χρονομέτρηση αλλά
πρέπει να σημειώνουμε
την διαδοχή των
καθορισμένων
γεγονότων όπως αυτή
καθορίζεται από το
παρατηρούμενο
φαινόμενο: συχνότητα
εμφάνισης των
γεγονότων + τρόπος
εξέλιξης φαινομένου

Συνθήκη 1: 21222131123323

Συνθήκη 2: 12333211123322

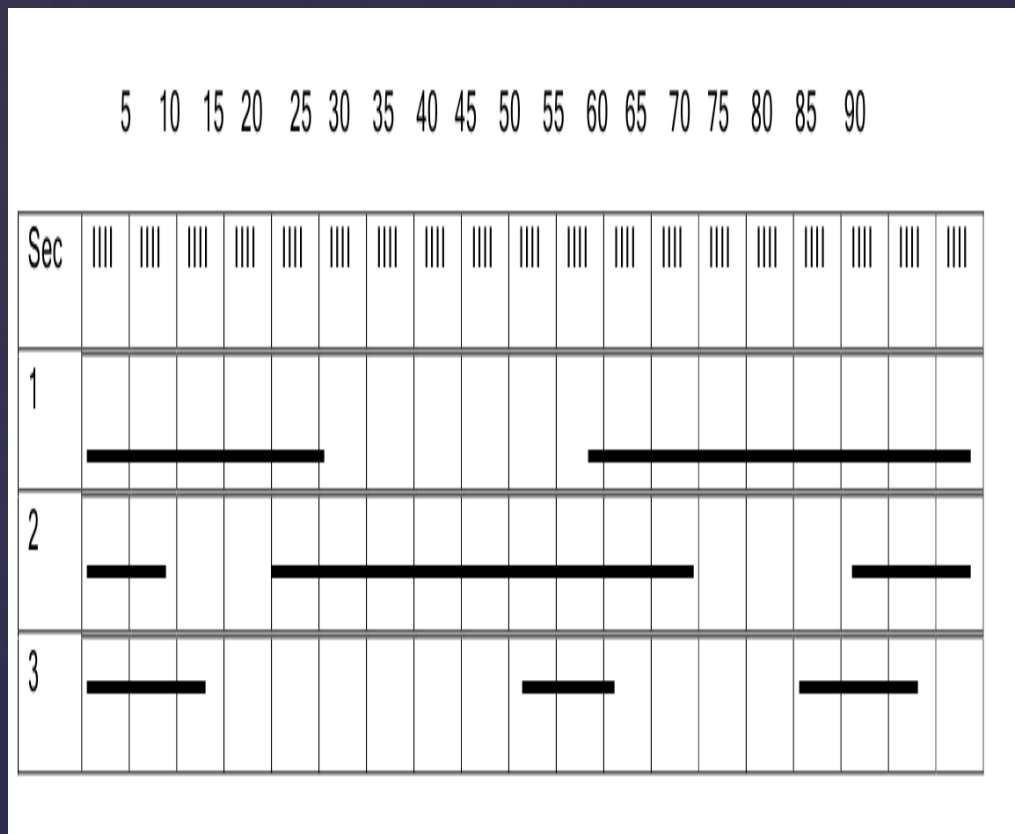
Καταγραφή διαδοχής.

- ⌘ Καταγραφή διαδοχής σε κλίμακα χρόνου: καταγραφή διαδοχής γεγονότων με την βοήθεια ενός ρονικού «υποδεκάμετρου».
- ⌘ η κωδικοποίηση μας επιτρέπει να ελέγξουμε την διάρκεια ενός γεγονότος και με βάση αυτή την μέτρηση μπορούμε να συγκρίνουμε με ποσοτικές μεταβλητές τις υποθέσεις μας

Χρονομετρημένη Κωδικοποίηση.

- Ο παρατηρητής τραβά γραμμές δηλώνοντας ότι το γεγονός είναι «ενεργό».
- Η αρχή και το τέλος της γραμμής σηματοδοτούν την αρχή και την λήξη του γεγονότος, η απουσία γραμμής σημαίνει απουσία γεγονότος.

Καταγραφή παράλληλης διαδοχής σε κλίμακα χρόνου

⌘ ο παρατηρητής σημειώνει αν υπάρχει η όχι η δεδομένη συμπεριφορά που περιγράφεται από κάθε κατηγορία ανά προκαθορισμένα τακτά χρονικά διαστήματα

Κατηγορίες

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	✓									
15	✓	✓		✓						✓
30			✓			✓				
45							✓			
60					✓			✓		
75		✓							✓	
90					✓					✓
105										
120					✓					
135			✓							✓

Κωδικοποίηση κατηγορίες ανά χρονικές στιγμές.

- ⌘ Ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων και έγκριση από αυτούς
- ⌘ Η εμπλοκή των συμμετεχόντων –εφόσον το γνωρίζουν- πρέπει να είναι η μεγαλύτερη δυνατή
- ⌘ Διατήρηση της εξέλιξης της έρευνας σε διαφανές πλαίσιο όπου κάθε πιθανότητα πρέπει να ληφθεί υπόψη

Δεοντολογία παρατήρησης